

Кристалізація в кальцій-фосфатних матеріалах. Робоча програма навчальної
(назва навчальної дисципліни)
дисципліни для студентів за напрямом підготовки фізика, спеціальністю
фізика
" " _____ 2016 . - __ с.

Розробники: Рохмістров Дмитро Володимирович, старший викладач кафедри
фізики твердого тіла, Гончаренко Антон Володимирович, асистент кафедри
фізики твердого тіла

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізики твердого тіла

Протокол № 8 від "17" вересня 201 р.

Завідувач кафедри _____
_____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

" __ " _____ 2016 р

Схвалено методичною комісією

Протокол № 1 від "17" вересня 201 р. " "

_____ 2016р. Голова _____ (Макаровський М. О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань <u>0402 фіз.-мат.</u> (шифр і назва)	за вибором	
	Напрямок підготовки <u>040203 фізика</u> (шифр і назва)		
Модуль - 2	Спеціальність (професійне спрямування): <u>фізика твердого тіла</u>	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		4	
Загальна кількість годин - 27		Семестр	
		7	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних -2 самостійної роботи студента – 1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	18	
		Практичні, семінарські	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		9	
		ІНДЗ:	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 2:1

для заочної форми навчання -

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Метою спецкурсу є огляд основних шляхів одержання кальцій-фосфатних матеріалів, дослідження їхньої структури, функціональних властивостей в залежності від параметрів синтезу, механізмів кристалізації під впливом різних чинників, вплив домішок на структуру, фазовий склад та фізичні властивості кальцій-фосфатних матеріалів.

Завдання. Ознайомити студентів із основними методами синтезу кальцій-фосфатних матеріалів, процесами кристалізації, а також впливом домішок на фізичні характеристики одержаних матеріалів.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати:** методи одержання кальцій-фосфатних матеріалів, процеси кристалізації, вплив домішок на фізичні характеристики одержаних матеріалів.

вміти: використовувати одержані теоретичні знання для одержання кальцій-фосфатних матеріалів із заданими фізико-хімічними властивостями.

Модуль 1. Кальцій-фосфатні матеріали які використовуються для виробництва біоматеріалів

Тема 1. Структура твердих тканин. Класифікація біоматеріалів.

Тема 2. Кальцій-фосфатні матеріали, які використовують у медицині. Гідроксилапатит, трикальцій фосфат, гідрофосфат кальцію, октакальцій фосфат, кальцій-дефіцитний гідроксилапатит, пірофосфат кальцію, карбонат кальцію.

Тема 3. Одержання гідроксилапатита методом осадження з водних розчинів. Параметри синтезу, рівняння реакцій. Вибір оптимальних умов для отримання стехіометричного складу.

Тема 4. Одержання гідроксилапатита методом твердофазного синтезу.

Тема 5. Одержання ниткоподібних кристалів гідроксилапатита гідротермальним методом.

Тема 6. Одержання нестехіометричного кальцій-дефіцитного гідроксилапатиту.

Тема 7. Вплив параметрів синтезу на склад, структуру і функціональні характеристики кальцій-фосфатних матеріалів.

Модуль 2. Кристалізація кальцій-фосфатних матеріалів

Тема 8. Кристалізація гідроксилапатита методом осадження з розчинів.

Тема 9. Аморфний фосфат кальцію. Кластерна модель будови часток

гидроксилапатита.

Тема 10.Класичний і неklasичний механізми кристалізації. Блокова модель кристалізації. Мезокристалли.

Тема 11.Вплив домішок на кристалізацію гідроксилапатита.

Тема 12.Гідроксилапатит, що карбонізує. Залежності параметрів ґрат від концентрації домішок.

Тема 13.Вплив домішок на склад, структуру і функціональні характеристики кальцій-фосфатних матеріалів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
лекції		прак- тичні	лаб.	інд.	ср	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Тема 1	2	2				
Тема 2	2	2				
Тема 3	2	2				
Тема 4	2	2				
Тема 5	2	2				
Тема 6	2	2				
Тема 7	2	2				
Разом за модулем 1	14	14				
Модуль 2						
Тема 8	4	4				
Тема 9	4	4				
Тема 10	4	4				
Тема 11	4	4				
Тема 12	4	4				
Тема 13	2	2				
Разом за модулем 2	22	22				
Усього годин	36	36				

4. Методи навчання

Лекція

5. Методи контролю

Контрольна робота, екзамен

6. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота													Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	Сума
Модуль 1							Модуль 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2	3		

T1, T2 ... T13 - теми лекцій

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C	задовільно	
60-69	D		
50-59	E	незадовільно	не зараховано
1-49	FX		

7. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій.

8. Рекомендована література

Базова

1. Т. Каназава. Неорганические фосфатные материалы, К.: Наукова Думка, 1998.
2. С. М. Баринов, В. С. Комлев. Биокерамика на основе фосфатов кальция, М.: Наука, 2005.

3. М. Эппле. Биоматериалы и биоминерализация, Т.: Ветер, 2007.
4. С.В.Дорожкин, Симеон Агатопоулус, Биоматериалы: обзор рынка, Химия и жизнь, 2002, 2, 8-10.
5. А.Г. Вересов, В. И. Путляев, Ю. Д. Третьяков. Химия неорганических биоматериалов на основе фосфатов кальция, Рос. хим. ж., 2004, XLVIII, 4, 52-64.
6. В. И. Путляев. Современные биокерамические материалы, Соросовский образовательный журнал, 2004, 8, №1, , 44-50.
7. С. М. Баринов. Керамические и композиционные материалы на основе фосфатов кальция для медицины, Успехи химии, 2010, 79, №1, 15-32.
8. А. Вест. Химия твердого тела, т.1, М.:тМир, 1988.

Допоміжна

9. Helmut Colfen, Markus Antonietti. Mesocrystals and Nonclassical Crystallization, John Wiley & Sons Ltd, The Atrium, Southern Gate, Chichester, 2008.
- 10.D. Eichert, C. Drouet, H. Sfiha, C. Rey, C. Combes, Nanocrystalline apatite-based biomaterials, Nova Science Publishers, Inc., New York, 2009.
- 11.J.C. Elliott, Structure and Chemistry of the Apatites and Other Calcium Orthophosphates, Elsevier, Amsterdam - London - New York - Tokyo 1994.
- 12.J. Park R.S. Lakes, Biomaterials An Introduction, Springer Science+Business Media, LLC, 2007.
- 13.T. S. B. Narasaraju, D. E. Phebe. Some physico-chemical aspects of hydroxyapatite. J. Mater. Sci., 1996, 31, 1-21.
- 14.G. Celotti, A. Tampieri, S. Sprio, E. Landi, L. Bertinetti, G. Martra, C. Ducati. Crystallinity in apatites: how can a truly disordered fraction be distinguished from nanosize crystalline domains? J. Mater. Sci.: Mater. Med. 2006, 17, 1079-1087.
- 15.A. S. Posner, F. Betts, N. C. Blumenthal. Role of ATP and Mg in the Stabilization of Biological and Synthetic Amorphous Calcium Phosphates. Calc. Tiss. Int., 1976, 22, 208-212.
- 16.N. C. Blumenthal, F. Betts, A. S. Posner. Stabilization of Amorphous Calcium Phosphate by Mg and ATP. Calcif. Tiss. Res., 1977, 23, 245-250.
- 17.E. D. Eanes, I. H. Gillessen, A. S. Posner. Intermediate states in the precipitation of hydroxyapatite. Nature, 1965, 208, 365-367.
- 18.E. D. Eanes, J. D. Termine, I. U. Nylen. An Electron Microscopic Study of the Formation of Amorphous Calcium Phosphate and Its Transformation to Crystalline Apatite. Calc. Tissue. Res., 1973, 12, 143-158.
- 19.K. Onuma, A. Ito. Cluster Growth model for hydroxyapatite. Chem. Mater., 1998, 10, 3346-3351.
- 20.F. Betts, N. C. Blumenthal, A. S. Posner, G. L. Becker, A. L. Lehninger. Atomic Structure of Intracellular Amorphous Calcium Phosphate Deposits. Proc. Nat. Acad. Sci., 1975, 72, 2088-2090.
- 21.F. Betts, A. S. Posner. A structural model for amorphous. calcium phosphate. Trans. Amer. Cryst. Ass., 1974, 10, 73-84.

- 22.K. Onuma, N. Kanzaki,A. Oyane, A. Ito, K. Tsutsui,K. Tanaka, G. Treboux. Precipitation Kinetics of Hydroxyapatite Revealed by the Continuous-Angle Laser Light-Scattering Technique, *J. Phys. Chem. B* 2000, 104, 10563-10568.
- 24.C. Liu, Y. Huang, W. Shen, J. Cui. Kinetics of hydroxyapatite precipitation at pH 10 to 11. *Biomaterials*, 2001, 22, 301-306.
- 25.H. Pan, X. Y. Liu, R. Tang, H. Y. Xu. Mystery of the transformation from amorphous calcium phosphate to hydroxyapatite, *Chem. Commun.*, 2010, 46, 7415–7417.
- 26.C.-G. Wang, J.-H. Tao, J.-W. Liao, T.-L. Zhang, B.-D. Gou, K. Wang, J. Huang, R.-K. Tang. Crystallization at Multiple Sites inside Particles of Amorphous Calcium Phosphate, *CRYSTAL GROWTH & DESIGN*, 2009, 9, №6, 2620–2626.

9. Інформаційні ресурси

1. www.ccp14.ac.uk